

Міжнародне бізнес-середовище

ТЕМА 5 ФІНАНСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Мета: засвоєння джерел фінансування міжнародних операцій, зокрема експортного та імпортного фінансування, а також розуміння важливості валютних операцій, податкового планування та фінансових інструментів для підтримки міжнародного бізнесу.

Основні поняття: фінансування міжнародного бізнесу, експортне фінансування, імпорتنе фінансування, фінансові інструменти, форфейтинг, валютні операції

План

1. Джерела фінансування міжнародних операцій.
2. Валютне регулювання у міжнародному бізнесі.
3. Податкове планування у міжнародному бізнесі.
4. Бюджетування та контроль витрат.

1. Джерела фінансування міжнародних операцій.

Фінансування міжнародних операцій є складним і багатогранним процесом, що потребує ретельного планування та врахування широкого спектра доступних інструментів.

Успіх міжнародної діяльності компаній значною мірою залежить від правильного вибору джерел фінансування, які визначаються різними чинниками, такими як розмір компанії, галузь діяльності, географічні ринки, рівень ризиків та стратегічні цілі.

Серед найпоширеніших джерел фінансування можна виокремити банківські послуги, що пропонують широкий вибір фінансових продуктів. Одним із таких є документарні акредитиви, які забезпечують експортеру гарантію оплати з боку банку імпортера.

Цей інструмент сприяє зменшенню ризиків невиконання зобов'язань, забезпечуючи надійність розрахунків у міжнародній торгівлі. Ще одним важливим інструментом є банківські гарантії, що підтверджують зобов'язання однієї сторони перед іншою, знижуючи ризики для обох учасників угоди.

Для фінансування короткострокових експортно-імпортних операцій банки пропонують торговельні кредити, що дозволяють оперативному залучати кошти для забезпечення обігових потреб компаній.

Великі проекти, які вимагають значних капіталовкладень, зазвичай фінансуються за допомогою синдикованих кредитів, які надаються консорціумом банків. Таке співробітництво дає змогу зменшити ризики кожного окремого банку та забезпечити стабільне фінансування масштабних ініціатив.

Важливу роль у фінансуванні міжнародних операцій відіграють міжнародні фінансові організації, які надають кредити, гранти та технічну

допомогу для розвитку економіки країн, що розвиваються, і підтримки міжнародної торгівлі.

Наприклад, Світовий банк фінансує інфраструктурні проекти, розбудову енергетичного сектору, охорону здоров'я та інші важливі сфери.

Міжнародний валютний фонд надає фінансову допомогу країнам, які стикаються з макроекономічними проблемами чи дефіцитом платіжного балансу, сприяючи стабілізації їхніх економік.

Європейський банк реконструкції та розвитку зосереджується на підтримці приватного сектору в країнах з перехідною економікою, стимулюючи розвиток бізнесу та інновацій.

Окрім банківських продуктів і підтримки міжнародних організацій, компанії можуть використовувати такі джерела фінансування, як емісія цінних паперів, зокрема акцій, облігацій та єврооблігацій.

Фонди прямих інвестицій забезпечують фінансування для непублічних компаній із високим потенціалом зростання, тоді як венчурний капітал орієнтований на стартапи та молоді компанії з високим рівнем ризику.

Інструменти, як-от факторинг і форфейтинг, дозволяють компаніям отримувати фінансові ресурси шляхом продажу дебіторської заборгованості або векселів, що виникають у результаті експортних операцій.

Вибір джерела фінансування залежить від багатьох факторів, серед яких розмір проекту, рівень ризику, валюта фінансування, строки та умови кредитування.

Таблиця 5.1 – Джерела фінансування міжнародних операцій

Джерело фінансування	Характеристика
Банківські послуги	Включають документарні акредитиви, банківські гарантії, торговельні кредити та синдиковані кредити. Забезпечують безпеку платежів і доступ до кредитних ресурсів
Міжнародні фінансові організації	Світовий банк, МВФ, ЄБРР та інші надають кредити, гранти та технічну допомогу для підтримки економічного розвитку та міжнародної торгівлі
Емісія цінних паперів	Випуск акцій, облігацій, єврооблігацій для залучення капіталу від інвесторів. Використовується великими компаніями та державами
Фонди прямих інвестицій	Інвестують у непублічні компанії з високим потенціалом зростання, надаючи фінансування в обмін на частку в бізнесі
Венчурний капітал	Фінансування стартапів і високоризикових проектів із потенціалом швидкого розвитку. Інвестори отримують частку власності в компанії
Факторинг та форфейтинг	Дозволяють отримати фінансові ресурси шляхом продажу дебіторської заборгованості або векселів, що виникають у результаті експортних операцій.
Торговельні кредити	Короткострокове фінансування для покриття обігових потреб компаній у міжнародній торгівлі
Синдиковані кредити	Надання великих позик групою банків для фінансування масштабних міжнародних проектів

Великі проекти часто вимагають залучення синдикованих кредитів або емісії цінних паперів, тоді як для короткострокових потреб більше підходять

торговельні кредити. Рівень ризику впливає на вибір між традиційним банківським фінансуванням і більш ризиковими формами, такими як венчурний капітал.

Валюта фінансування має відповідати валюті доходів проекту, щоб мінімізувати валютні ризики. Умови фінансування, включно з процентними ставками, забезпеченням і можливістю дострокового погашення, також є вирішальними при виборі.

Оптимальний вибір джерела фінансування потребує детального аналізу всіх доступних варіантів, врахування специфіки кожного проекту, а також консультацій із фінансовими експертами.

У процесі ухвалення рішення важливо враховувати вартість фінансування, гнучкість умов, репутацію фінансового інституту та відповідність юридичним вимогам. Відповідальний і ретельно обґрунтований підхід до фінансування є основою успішної реалізації міжнародних операцій і сприяє досягненню стратегічних цілей компанії.

2. Валютне регулювання у міжнародному бізнесі.

Валютне регулювання є сукупністю економічних заходів, які держава застосовує для впливу на валютні відносини та стабілізації курсу національної валюти. Цей механізм є невід'ємною частиною міжнародного бізнесу, оскільки коливання валют можуть суттєво впливати на фінансові результати компаній, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Метою валютного регулювання є не лише забезпечення стабільності валютного курсу, а й створення умов для збалансованого розвитку економіки країни, підтримки експорту та імпорту, а також захисту національного ринку від зовнішніх економічних та політичних шоків.

Для досягнення цих цілей держава використовує різноманітні інструменти.

Прямі методи включають валютні обмеження, що встановлюють квоти на купівлю-продаж іноземної валюти або передбачають ліцензування валютних операцій. Ще одним прямим інструментом є валютні інтервенції, коли центральний банк купує чи продає іноземну валюту на ринку з метою регулювання курсу національної валюти.

Депонування частини валютної виручки від експортних операцій також належить до цієї категорії. Непрямі інструменти, навпаки, мають більш опосередкований характер і включають дисконтну політику, яка передбачає зміну облікової ставки для впливу на кредитну активність і попит на національну валюту.

До таких інструментів належать також операції на відкритому ринку, коли держава купує або продає цінні папери для регулювання ліквідності банківської системи, а також адміністративні методи, такі як встановлення вимог до резервування або обмеження на виведення капіталу за кордон.

Одним із ключових аспектів валютного регулювання є валютні ризики, які супроводжують міжнародну діяльність компаній. Валютний ризик полягає в

тому, що зміна курсу валюти може значно вплинути на фінансові результати експортно-імпортних операцій.

Інфляційний ризик виникає через зростання інфляції в одній із країн, що може призвести до девальвації її валюти, знижуючи купівельну спроможність. Політичний ризик пов'язаний зі змінами в політичному середовищі, які можуть спричинити нестабільність валютного ринку або введення обмежень на валютні операції.

Для мінімізації цих ризиків компанії використовують різні інструменти хеджування. Одним із них є валютні форварди, які дозволяють зафіксувати курс валюти для майбутніх операцій.

Валютні опціони надають право, але не зобов'язання, здійснити купівлю чи продаж валюти за заздалегідь визначеним курсом, що дозволяє гнучко реагувати на зміни ринкової ситуації. Свопи передбачають обмін валютами на певний період із подальшим зворотним обміном, що допомагає уникнути значних втрат через коливання валютного курсу.

В Україні валютне регулювання здійснюється Національним банком, який прагне стабілізувати макроекономічну ситуацію, забезпечити платіжний баланс країни та підтримати розвиток фінансового ринку. Ці заходи мають значний вплив на міжнародний бізнес.

З одного боку, вони сприяють стабільності валютного курсу, що є важливим для довгострокового планування та укладення контрактів. З іншого боку, надмірне регулювання може створювати додаткові труднощі для бізнесу, підвищуючи витрати на управління валютними ризиками та обмежуючи доступ до іноземної валюти.

Загалом валютне регулювання є важливим інструментом державної політики, який впливає на ефективність зовнішньоекономічної діяльності.

Компанії, що працюють на міжнародних ринках, повинні враховувати особливості валютного регулювання в різних країнах і вживати заходів для управління валютними ризиками, зокрема шляхом використання інструментів хеджування та адаптації своїх фінансових стратегій до умов валютного ринку.

Ефективне управління валютними ризиками дозволяє мінімізувати їхній вплив на діяльність компанії, забезпечуючи її фінансову стабільність і конкурентоспроможність на міжнародній арені.

3. Податкове планування у міжнародному бізнесі.

Податкове планування у міжнародному бізнесі є складним і багатогранним процесом, спрямованим на оптимізацію податкового навантаження для компаній, які здійснюють діяльність у кількох юрисдикціях.

Цей підхід є абсолютно легальним і полягає в раціональному використанні положень податкового законодавства різних країн, що дозволяє мінімізувати витрати на сплату податків. Ефективне податкове планування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності компанії, збереженні її ресурсів для інвестицій та розвитку, а також у зміцненні конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Завдяки оптимізації податкових витрат компанія отримує можливість спрямувати заощаджені кошти на розвиток нових проектів, дослідження, впровадження інновацій чи вдосконалення своїх продуктів і послуг.

Податкове планування охоплює широкий спектр інструментів і підходів. Одним із ключових елементів є вибір юрисдикції для реєстрації компанії, адже різні країни пропонують різні податкові режими та стимули для бізнесу.

Наприклад, деякі держави надають значні податкові пільги для залучення іноземних інвесторів або створюють спеціальні економічні зони з пільговими умовами оподаткування.

Важливим аспектом є також вибір організаційно-правової форми компанії, оскільки вона може впливати на розмір податків, порядок їх сплати та обсяги звітності.

Іншим інструментом є трансфертне ціноутворення, яке регулює ціни на товари, роботи та послуги, що передаються між пов'язаними особами, для уникнення зловживань і зниження ризику подвійного оподаткування.

Крім того, важливе значення мають двосторонні податкові угоди, які дозволяють уникнути подвійного оподаткування, тобто ситуації, коли одна й та сама сума доходу оподатковується в двох країнах одночасно. Такі угоди сприяють розвитку міжнародного співробітництва, знижуючи податкові бар'єри для бізнесу.

Окремі держави також надають податкові пільги або інвестиційні стимули для залучення капіталу, які компанії можуть використовувати у своїй податковій стратегії.

Процес податкового планування значною мірою залежить від багатьох факторів, зокрема виду діяльності компанії, її структури, обсягів операцій і специфіки податкового законодавства країн, у яких вона веде бізнес.

Для ефективного податкового планування необхідно враховувати специфічні особливості кожної галузі, адже вони впливають на податкову базу та порядок сплати податків.

Наприклад, підприємства, які займаються високотехнологічними розробками, можуть розраховувати на податкові пільги, пов'язані з інноваційною діяльністю, тоді як компанії, що працюють у сировинному секторі, стикаються з більш жорсткими вимогами до обліку доходів і витрат.

Проте податкове планування несе певні ризики. Одним із них є можливість податкових претензій з боку контролюючих органів у разі неправильної оцінки законодавчих норм або їх некоректного застосування.

Неправильна податкова стратегія може також завдати шкоди репутації компанії, особливо якщо суспільство чи партнери вважають її дії занадто агресивними. Крім того, постійні зміни в податковому законодавстві різних країн створюють додаткові виклики, оскільки раніше ефективні стратегії можуть втратити свою актуальність, а компанії змушені будуть оперативно адаптуватися до нових умов.

Таким чином, податкове планування є не лише технічним завданням, а й стратегічним процесом, що потребує глибоких знань податкового

законодавства, аналізу його змін і вміння швидко адаптуватися до нових обставин.

Правильно розроблена податкова стратегія забезпечує не лише фінансову стабільність компанії, але й створює умови для її довгострокового успіху на міжнародних ринках.

Компанії, які приділяють належну увагу податковому плануванню, отримують можливість ефективніше управляти своїми ресурсами, знижуючи ризики і підвищуючи свою конкурентоспроможність у глобальному середовищі.

4. Бюджетування та контроль витрат.

Бюджетування та контроль витрат є фундаментальними складовими ефективного управління фінансами на будь-якому підприємстві, незалежно від його розміру чи сфери діяльності.

Ці процеси забезпечують ретельне планування використання фінансових ресурсів, створюють основу для прийняття стратегічних рішень і дозволяють контролювати досягнення поставлених цілей. Бюджетування, по суті, являє собою процес складання фінансового плану, в якому відображені очікувані доходи та витрати на певний період часу.

Цей план стає свого роду дорожньою картою, що дозволяє компанії не лише визначити свій курс, але й оцінювати прогрес у досягненні стратегічних цілей.

Бюджетування виконує кілька важливих функцій. Воно забезпечує планування ресурсів, дозволяючи підприємству чітко окреслити свої фінансові можливості й зосередитися на пріоритетних напрямках діяльності.

Завдяки цьому керівництво має змогу ухвалювати обґрунтовані рішення, ґрунтуючись на точних прогнозах і оцінках. Однією з основних переваг бюджетування є можливість регулярного контролю виконання фінансового плану.

Це дозволяє оперативно виявляти будь-які відхилення від запланованих показників, аналізувати їх причини й уживати коригувальних заходів. Такий підхід допомагає не лише запобігти фінансовим втратам, але й оптимізувати витрати, підвищуючи ефективність використання наявних ресурсів.

Процес бюджетування зазвичай розпочинається з аналізу фінансових результатів попередніх періодів, що дає змогу виявити ключові тенденції та закономірності.

Після цього здійснюється прогнозування майбутніх доходів і витрат на основі зібраних даних та економічних показників. Наступним кроком є розробка детального бюджету, в якому враховуються всі аспекти діяльності компанії, зокрема операційні витрати, інвестиції, доходи від продажів тощо.

Після затвердження бюджету керівництвом розпочинається етап його реалізації, супроводжуваний постійним моніторингом і порівнянням фактичних результатів із запланованими.

Контроль витрат є невід'ємною складовою бюджетного процесу. Його основною метою є забезпечення відповідності фактичних витрат запланованим.

Цей контроль здійснюється за допомогою різноманітних інструментів і методів, серед яких ключову роль відіграють центри відповідальності, сучасні системи обліку та аналізу даних, а також регулярний аналіз відхилень від бюджету.

Центри відповідальності дозволяють розподілити відповідальність за виконання бюджету між різними підрозділами компанії, забезпечуючи більш ефективний контроль витрат.

Використання сучасних інформаційних технологій значно полегшує цей процес, забезпечуючи швидкий доступ до актуальних фінансових даних і створюючи інтерактивні звіти, що дозволяють оперативно реагувати на зміни.

Окрім цього, бюджетування на основі діяльності забезпечує більш точний розподіл витрат, що дозволяє компаніям зосередитися на оптимізації ключових процесів. Додатковий рівень безпеки забезпечують системи контролю доступу, які запобігають несанкціонованим витратам і зловживанням.

Сучасні технології значно трансформували процеси бюджетування та контролю витрат, зробивши їх більш зручними, точними й ефективними.

Спеціалізоване програмне забезпечення дозволяє автоматизувати рутинні операції, аналізувати великі обсяги даних і формувати інтерактивні фінансові звіти, які слугують основою для ухвалення стратегічних рішень.

Завдяки цьому компанії можуть не лише ефективніше управляти своїми фінансовими ресурсами, а й краще адаптуватися до динамічних змін на ринку.

Фінансування – це кров міжнародного бізнесу. (див. табл. 5.2)

Таблиця 5.2 – Порівняння різних інструментів фінансування міжнародного бізнесу

Інструмент фінансування	Характеристики	Переваги	Недоліки
Експортний кредит	Кредит, наданий експортером іноземному покупцеві для фінансування експорту товарів або послуг	Підтримка експорту, гнучкі умови кредитування, державна підтримка.	Високі ризики неповернення кредиту, залежність від державних програм.
Проектне фінансування	Фінансування конкретного проекту, зазвичай інфраструктурного, за рахунок майбутніх доходів від цього проекту.	Великі обсяги фінансування, можливість реалізації масштабних проектів.	Високий рівень ризику, тривалий період окупності.
Венчурний капітал	Інвестиції у нові, перспективні компанії з високим потенціалом зростання.	Можливість швидкого зростання компанії, доступ до експертизи інвесторів.	Високий рівень ризику втрати інвестицій, вимоги до контролю над компанією.

Таким чином, бюджетування та контроль витрат є ключовими елементами успішного фінансового управління. Вони забезпечують підприємству фінансову стабільність, сприяють зниженню витрат, підвищенню

прибутковості та створюють основу для досягнення довгострокових стратегічних цілей.

У сучасних умовах їх ефективність значною мірою залежить від використання новітніх технологій, які дозволяють оптимізувати ці процеси та забезпечують компаніям конкурентні переваги в умовах постійних змін ринкового середовища.